Anul XII. Septemvrie 1922. Nr. 9.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 50 Lei. Pe o jumătate de an 25 Lei.
Un număr 6 Lei.

† Un patriarh — Arhiereul Dr. Ilarion Puşcariu.

Cu adormirea arhiereului Ilarion, galeria patriarhilor noştri trecuţi la cele vecinice îşi înmulţeşte numărul podoabelor sale cu o măreaţă figură. Biserica noastră pierde pe unul dintre cei mai straşnici stâlpi ai constituţionalismului şagunian, iar neamul românesc pe unul dintre cei mai strădalnici şi mai luminaţi fii ai săi.

Sânt oameni, a căror personalitate n'o poţi fixà decât din perspectivă istorică pe care ţi-o împrumută scurgerea unui răstimp de după moartea lor. In această privinţă distinsul adormit e o clasică escepţie, căci adâncile lui bătrâneţe aveau putinţa să-ţi împrumute această perspectivă.

Erà între noi mărturia plină de vieaţă a unui veac de profundă cucernicie şi de temeinică aşezare a rosturilor noastre de organizare bisericească.

De câte ori îl întâlniam pe promenada castanilor smeriţi din strada Mitropoliei, îmi aduceam aminte de curăţenia unor vremi, în care clopotele bisericilor noastre erau socotite că se aud până la cer. Poate de aceea şi citeam din când în când o durere discretă pe

fruntea celui ce întârziase în vieață, având să trăiască zile în cari aceleași clopote «pare că sună degeaba și pe pământ».

Smeritul patriarh, care de-alungul vieții sale a fost încununat — deși uneori poate prea târziu — cu toate onorurile ce i le poate da neamul recunoscător unuia dintre cei mai distinși fii ai săi, ne părăsește la adânci și binecuvântate bătrânețe. Drept moștenire scumpă ne lasă cartea vieții unui om, care în lumea aceasta n'a cunoscut ce este odihna, când a fost vorba de slujba lui Dumnezeu și luminarea neamului.

Bătrânii vor găsì în această carte amintirea măgulitoare a unui luminat și harnic tovarăș de luptă, iar tinerii o mult grăitoare pildă de vieață creștinească și un îndemn izbăvitor la muncă fără zăbavă pentru mărirea Bisericii lui Hristos și a neamului.

N. Colan.

† Arhiereul Dr. Ilarion Pușcariu.

— 1842—1922. —

«Aduceți-vă aminte de mai marii Voștri, cari v'au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu și privind la săvârșirea vieții lor, să le urmați credința».
Evr. 13, 7.

Cu aceste cuvinte, cu cari apostolul neamurilor s'a adresat creștinilor în epistola sa către Evrei, mă adresez și eu Voauă fraților și prea stimați jalnici ascultători, când din încredințarea I. P. S. Sale Părintelui arhiep. și mitropolit Nicolae am venit însoțind în drumul său cel din urmă pe fiul comunei Sohodol, pe slujitorul altarului și sfetnicul cel luminat, care în vieață a fost arhiereul Ilarion Pușcariu. Am venit, ca din grădina lui sufletească să culegem florile neperitoare ale virtuților cultivate de El și împletindu-le într'o cunună să le așezăm în vederea și în auzul D-Voastre pe sicriul neînsuflețit a mult regretatului arhiereu Ilarion,

---

Cuvântare rostită la înmormântarea sa, făcută în cripta familiară din Bran-centru, în 29 August v. 1922.

drept semn de mulțumită Părintelui Ceresc pentru nemărginita sa bunătate și ca semn de iubire și recunoștință față de celce ne-a părăsit. „Moartea este odihna omului, că l-a acoperit pe El Dumnezeu" — zice dreptul Iov (3, 23), și după concepția propoveduită de Biserica noastră creștină, moartea este mai curând un prilej de bucurie, decât de întristare, căci: *«Amin, amin zic Voauă, celce ascultă cuvântul meu și crede întru celce m'a trimis pe mine, are vieața vecilor, și la judecată nu va venì, ci va trece din moarte la vieață»*. (Ioan 5, 24).

Cu toate aceste I. A., de câteori suntem puși în fața morții, această taină nedeslegată până acum de mintea cea iscoditoare a omului, de câteori trebue să ne despărțim de o ființă venerabilă, iubită și respectată, sufletul nostru se întristează. Orice despărțire cuprinde în sine sâmburele morții: *«Și acum iată eu știu, că mai mult nu veți vedeà fața mea, voi toți, pe la cari am trecut propoveduind împărăția lui Dumnezeu. Și mare plângere s'a întâmplat tuturor și căzând pe grumazii lui Pavel, îl sărutau pe el»*. (Fapt. ap. 20, 25).

Născut în Sohodolul Branului, anul 1842, din trunchiul viguros al familiei preoțești Pușcariu, care prin descendeții alor trei generații a îmbogățit vieața noastră culturală și literară și prin personalitatea urmașilor, cari nu s'au desmințit, a dat strălucire bisericei și neamului nostru; crescut în atmosfera zilelor de redeșteptare națională, încălzit și fascinat de personalitatea uriașă a nemuritorului arhiereu Andreiu Șaguna, înzestrat cu lumina cunoștințelor câștigate în școlile din Brașov, din Sibiiu și din Viena, stând în serviciul neamului și al bisericei timp de peste 50 ani, ne-am obicinuit al ști pururea în mijlocul nostru, cu înțelepciunea minții, cu căldura inimei, cu sfatul, cu bunătatea, cu pilda vie a vieții lui oneste și curate.

Cu trecerea lui la cele eterne am devenit mai săraci; puțini au mai rămas din pleiada de bărbați idealiști, cari făceau anturajul marelui mitropolit Andreiu și cari în fiecare clipă erau gata să-și închine binelui public toate facultățile lor intelectuale și morale; am devenit mai săraci cu numărul, dar moștenirea pe care ne-a lăsat-o e bogată, e împărătească. Temelia caracterului său, așezată în atmosfera de sănătate religioasă și morală, ce împrejmuià casa preotului Ioan Pușcaș, erà credința în Dum-

nezeu, alipirea şi dragostea învăpăiată către legea noastră strămoşească. Această scânteie divină i-a determinat cariera şi i-a luminat cărările vieţii. Propoveduirea credinţei ortodoxe şi apărarea bisericei dreptmăritoare a Răsăritului se poate desluşì ca un fir roşu în activitatea lui complexă. Ortodoxia, această notă fundamentală a caracterului său l-a aşezat în şirul istoriografilor vechi, cari înfruntând vijelia veacurilor trecute stabilesc organizaţia bisericei noastre în timpurile cele mai îndepărtate. Lipsa uneori de documente în această străduinţă nobilă de a fixà poporul nostru pe scena istoriei într'un timp, când duşmanii îi contestă existenţa, este înlocuită prin sentimentul *iubirii de neam.* Nici nu e cu putinţă altfel. Ortodoxia şi iubirea de neam sunt două noţiuni, cari isvoresc una dintr'alta şi se întregesc într'o armonică conlucrare. *Un ortodox adevărat trebue să fie Român bun, după cum un român adevărat nu poate fi decât ortodox.* Aceste superioare calităţi sufleteşti se desprind din numeroasele sale lucrări literare.

Ca profesor seminarial şi ca om de şcoală cunoscând greutăţile şi văzând cum se chinuesc tinerii români întru agonisirea cunoştinţelor din lipsa de manuale, a scris Limba maternă pentru şcoalele poporale; Istoria biblică, Istoria bisericească; Isagogia sau introducerea în Sfta Scriptură; Principii pedagogice, cari manuale pentru timpurile în cari au fost scrise au adus un real folos şcoalei române, iar unele din ele se menţin şi azi în tablourile manualelor didactice pentru şcoalele noastre. Judecăţile clare, expuse într'o limbă uşoară şi neaoş românească se furişează repede şi cuceresc mintea şi inima şcolarilor. A scris o mulţime de articole prin diferite ziare şi reviste; a întemeiat „Foişoara Telegrafului Român" iar prin lucrările sale: „Documente pentru limbă şi istorie, în 2 volume; Contribuţiuni istorice la trecutul Românilor de pe pământul crăesc; Istoricul catedralei, şi în fine prin opera sa principală: „Mitropolia rom. ort. din Ungaria şi Transilvania" a fost aşezat în rândul scriitorilor noştri bisericeşti din jumătatea a doua a veacului trecut. Pentru această muncă obositoare, pentru această nizuinţă nobilă de a îndrumà paşii poporului român spre tot lucrul bun, spre lumină, spre bunăstare morală şi materială, distinsul fiu al Branului a fost acoperit de stima şi recunoştinţa unui neam întreg. Biserica, dela modestul

post de secretar consistorial, l-a trecut prin toate treptele ierarhice şi prin toate oficiile onorifice: profesor seminarial, asesor consistorial, vicar arhiepiscopesc, arhiereu titular, iar dela începutul erei constituţionale neîntrerupt a reprezentat poporul credincios în adunările sinodale şi congresuale. „Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român“ l-a ales vice-preşedinte, iar „Academia Română“, cea mai înaltă instituţiune culturală l-a distins cu titlul de membru onorar. Şi dacă ici-colo în vieaţă s'a întâmplat, ca unii mai puţin vrednici, dar mai dibaci, s'apuce înaintea lui, n'a cârtit nici odată, ci s'a resemnat bine ştiind, că ceice se înalţă se vor umilì, iar ceice se umilesc se vor înălţà în ochii Domnului. Peste cincizeci (50) ani de «*ora et labora*» îndepliniţi în cele mai înalte funcţiuni bisericeşti, arhiereul Ilarion Puşcariu închide ochii în etate de 80 ani. Şi numai atunci Vă veţi puteà face o imagine clară despre caracterul său când veţi aflà, că a murit sărac şi că moştenirea lui împărătească, pe care ne-a lăsat-o nouă, o formează comoara pe care furii n'o sapă şi moliile n'o mănâncă. Ortodoxia vie şi curată împreunată cu iubirea de neam, munca asiduă şi cinstită, iată pietrile din care se alcătueşte monumentul său „aere perenius“. Cât de falnic, cât de maiestos se ridică acest monument în mijlocul societăţii de azi, care dănţueşte în jurul viţelului de aur, care aleargă nebuneşte după averi materiale, după câştiguri pe nemuncite strivind în picioare: cinste, prietinie, adevăr, dreptate, credinţă şi morală.

Modestia, smerenia, simplicitatea, iubirea fără de margini faţă de locul său natal, toate aceste podoabe ale caracterului său se vădesc în ultima sa voinţă, depusă în Testamentul scris cu mâna proprie în luna Ianuarie, anul curent: „Pe lângă cele ce am făcut în vieaţă pentru biserică şi neamul meu, din puţina mea avere las bisericilor din Sohodol şi celor din Predeal şi Poarta câte 5000 lei, iar din ce va mai prisosì să se facă o fundaţiune care să poarte numele meu şi din venitele căreia să se ajutoreze săracii şi cei loviţi de soarte, aşà după cum bine va socotì Prea Ven. Consistor arhidiecezan. Biblioteca mea o las Seminarului „Andreian“. Iar trupul meu să fie transportat la Bran şi să fie îngropat în cripta familiară, lângă fratele meu Cav. Ioan Puşcariu. Dela Sibiiu la Bran să mă însoţească un om de încredere“. Cum a trăit, aşà a voit să iasă din vieaţă: fără zgomot, fără alaiu,

fără pompă, fără strălucire, nimic din semnele deșertăciunei omenești. Și precum odinioară protopărintele neamului omenesc, patriarhul Iacob a dorit să fie îngropat în pământul țării sale, așà arhiereul Ilarion ajuns la vârstă patriarhală, a dorit să fie îngropat în pământul părinților săi, la poalele Bucegiului, aproape de râul Turcului, după a căror frumuseți și putere de înviorare așà de mult a însetat în vieață. I-am împlinit dorința; rămâne să-i îndeplinim și testamentul moral, să-i urmăm pilda vieții lui, iubindu-ne biserica și neamul mai pe sus de toate, muncind din straja dimineței până în noapte pentru propășirea poporului nostru în cele bune și plăcute lui Dumnezeu, și având ca cel mai înalt scop al vieții noastre: *omenia*. „Ascultați de mai marii Voștri, cari v'au grăit Voauă cuvântul lui Dumnezeu și privind la săvârșirea vieții lor să le urmați *credința*». Amin!

Lazar Triteanu.

Studiul pastoralei în biserica românească.

SECȚIUNEA II.

— Pe alte căi. — (Urmare).

XX.

Este o cugetare prea cunoscută și de multeori afirmată că societatea omenească nu poate merge sănătos, dacă vieața familiară este decăzută, dacă femeia nu este o putere de înaltă vigoare morală, care să ție o atmosferă curată în căsnicia sa și să dea societății suflete curate. Prorocul «Samuil n'ar fi fost reformatorul poporului său, Timotei n'ar fi fost credinciosul ajutor al Sfântului Pavel, dacă n'ar fi avut mame cu temere de Dumnezeu și petrecându și vieața în rugăciune» (Schegelmilch). Atâția bărbați mari din vieața bisericească sau mirenească strălucesc în istorie cu podoabele sufletești pe cari mamele au știut să le toarne în sufletele lor. Despre fostul prezident al Statelor-Unite din America de Nord se spune că primind odată o deputațiune din

Statul Ohio, i-a spus mărturisirea: «Imi este o deosebită bucurie de a declarà că tot binele pe care concetăţenii mei mi-l atribuie mie, îl datoresc mamei şi soţiei mele. Omenirea datoreşte soţiilor şi mamelor cele mai înalte însuşiri morale, care zămislesc un bun caracter şi toate virtuţile cetăţeneşti. Intregul nostru sistem politic se întemeiază pe sfinţenia casei de care poartă grije adevărata soţie şi mamă. Ele învaţă pe băieţi şi pe fete curăţia cugetărilor şi a vieţii. Lumea datoreşte mamelor mai mult decât ea poate produce vreodată».

Vieaţa de azi însă a adus condiţiuni care împedecă sau cel puţin îngreuiază mult aplicarea temeinică a acestui adevăr. Vieaţa patriarhală, aşà cum erà mai nainte, cu ţinerea femeii mai mult în atmosfera casei şi pregătirea ei pentru a o cârmuì mai târziu cu tragere de inimă şi pricepere, piere tot mai mult. Femeia e tot mai mult scoasă din casă şi trimeasă pe stradă sau în îndeletniciri publice. Nu numai în străinătate, unde vieaţa e mai complicată şi mai industrializată, ci chiar la noi, mai cu seamă în oraşe, condiţiunile bunei creşteri a femeiei şi pregătirea ei pentru chemarea de mamă şi soţie se îngreuiază tot mai mult. Pe stradă şi în vieaţa publică găseşte tot felul de ispite, şi chiar dacă şi păstrează curăţia cugetului şi a fiinţei sale, îşi perde gustul pentru a întemeià şi a duce o căsnicie sau, dacă o şi încheie, nu aduce acestei căsnicii calităţile de nevoie, pentru a o face să funcţioneze cum se cade.

In astfel de împrejurări, se înţelege că vieaţa familiară este ameninţată. Dacă femeile nu mai aduc în sânul ei calităţile prin care să poată lucrà ca bune soţii şi mame adevărate, ce viitor se pregăteşte pentru o ţară? Au să mai crească virtuţile acelea cu care se încântă Mac Kinlev? Buna creştere a tineretului este grav ameninţată prin astfel de împrejurări. Filozoful german Kant spuneà că «omul poate ajunge om numai prin educaţiune. El nu este nimic decât ceeace educaţiunea face din el». Iar pedagogul de azi W. Rein spune că «soartea unui popor, înflorirea, ca şi căderea lui, atârnă în cele

mai adânci temelii de educaţiunea care se împărtăşeşte tinerimii».

Dacă este aşà, şi nici vorbă că aşà e şi nu altfel, în felul cum unele societăţi civilizate de azi îşi desfăşură vieaţa, există germeni care le ameninţă viitorul. Avem a face cu o dezorganizare a vieţii de familie, ale cărei roade se şi văd.

Ce e de făcut? Noua Pastorală nu are nimic de spus? Ar puteà ea sta cu ochii orbi, pentru a lăsà răul să se scurgă nesupărat?

Nu. Trebuià să ia atitudine şi a luat.

Cultivarea femeiei ca organ de vieaţă socială sănătoasă se impuneà din mai multe laturi. Din pricina aceasta, s'a lucrat în mai multe chipuri pentru a face faţă primejdiilor.

Pe de o parte, e de nevoie să se poarte grije de femeile care au apucat să încheie o căsnicie. Pe de altă parte, nevoia cere să te îngrijeşti de fetele ameninţate să cadă în viţiile vieţii de pe stradă, şi atunci trebuie să iei măsuri deosebite şi pentru această primejdie. In ce priveşte, apoi, fetele şi femeile căzute în viţiu, trebuiesc alte măsuri, pentru a le aduce în calea cea bună şi a le face să nu se mai depărteze din ea. Toate acestea au trebuit să ducă la tot atâtea măsuri deosebite, de care să se slujească Noua Pastorală, pentru a apărà vieata curată din societate.

1. *Cultivarea sufletească a mamelor.* — In ce le priveşte pe mame, chestiunea este că poate multe au intrat nepregătite în vieaţa de căsnicie. Apoi, chiar pentru cele pregătite, vieaţa se păstrează la înălţimea moralei, numai dacă ea este hrănită neîncetat din artera însufleţirii. Nu ajunge să te socoteşti tare într'o clipă anumită, ci neîncetat trebue să veghezi asupra ta, după cuvântul sfântului Pavel: *Celui ce i se pare că stă să ia aminte să nu cadă* (1 Corinteni 10, 12) sau după cuvântul Mântuitorului: *Priveghiaţi şi vă rugaţi ca să nu intraţi în ispită* (Marcu 14, 38). Da, dupăcum aiurea, aşà şi în vieaţa de familie se pot furişà gânduri şi obi-

ceiuri care să însemne o vătămare a unor porniri bune pe care le-ai avut. De aceea e de trebuinţă să se facă ceva pentru toate mamele, ca să fie ţinute neîncetat în conştiinţa înaltă a datoriilor lor şi să li se dea şi buna dispoziţiune de a-şi îndeplinì datoriile lor. Dar mai cu seamă este vorba de mamele care se trezesc cu vieaţa de familie, ale cărei greutăţi şi răspunderi nu le-au prevăzut. In multe cazuri, relele care se bagă de seamă la copii sunt din pricina părinţilor. Schlegelmilch pomeneşte de cazuri de copii învăţaţi să fure de mamele lor.

Aceste mame trebuiesc strânse şi ele în grupuri, în care să li se dea clipe plăcute despre o vieaţă de societate sănătoasă, şi acì să li se vorbească despre datoriile lor, să li se îmboldească simţul religios, să li se puie în mână sf. Scriptură, să li se trezească cugetul pentru a-şi împlinì datoriile lor şi ele să capete voioşia de a-şi căutà în muncă izvorul prin care să scape de toate greutăţile.

In scopul acesta, Noua Pastorală s'a gândit să înfiinţeze *tovărăşii de mame*. Contesa *de Bernstorff* a fost cea dintâi care a avut acest gând şi l-a şi pus în lucru. Ea a fost tovarăşa de lucru a lui *Adolf Stöcker*, întemeietorul misiunii orăşăneşti în Berlin şi s'a hotărât să înfiinţeze un cămin al mamelor, în care acestea să se întâlnească la anumite date, să discute despre treburile căsniciei, să cânte împreună cântece religioase, să citească bucăţi din Biblie, şi toate acestea, nu ca la şcoală, ci într'o atmosferă simpatică, stând la o masă cu ceaiul dinainte.

Iată înseşi statutele unei asemenea tovărăşii:

1. Tovărăşia mamelor are de scop: Păstrarea şi întărirea unei vieţi familiare creştine, şi în special a unei creşteri a copiilor în duh creştinesc.

2. Ea îşi strânge membrele în adunări regulate, pentru zidirea lor sufletească prin cuvântul lui Dumnezeu şi cărţile bune, şi, prin vizitarea caselor, caută să se apropie şi de persoanele izolate, ca să ia parte la tot ce le mişcă pe ele.

3. Orice mamă poate ajunge membră, dacă duce o vieaţă nepătată, dacă trăieşte în căsătorie binecuvântată de Biserică şi dacă are copii de crescut.

4. Primirea în comunitate se face după ce persoana respectivă a venit de multe ori şi regulat la astfel de adunări.

5. Membrele trebuie să se îndatoreze a vizità adunările regulat, la fiecare două săptămâni şi, dacă au fost împedecate se ia parte la ele de două ori una după alta, să comunice conducătoarei pricina lipsei lor. Cine a lipsit de patru ori una după alta, fără a se fi scuzat, se socoteşte ca eşită din comunitate.

6. Membrele trebuie să se îndatoreze de a-şi arătà stimă una alteia şi de a se ferì de orice judecare lipsită de dragoste, ca şi de grăirea de rău, aducându-şi aminte de lozinca oricărei tovărăşii creştineşti: Prin aceasta vă va cunoaşte oricine că sunteţi ucenici ai mei, de veţi aveà dragoste între voi.

7. Tovărăşia mamelor nu este o societate de ajutor.

8. Contribuţiunea lunară este:

a) 20 de pfenigi pentru acoperirea unei părţi din cheltuieli;

b) 10 pfenigi pentru plata darurilor comune făcute membrelor peste care a venit vreun *eveniment de familie vesel sau trist.* Eventualele excedente merg în casa membrelor care au ajuns în grea nevoie prin boala sau lipsa de lucru a soţului.

9. Produsul din cutia darurilor benevole slujeşte scopurilor misiunii orăşeneşti şi altor activităţi pentru împărăţia lui Dumnezeu.

10. In «Prietenul duminecal» se publică toate adunările şi sărbătorile tovărăşiei mamelor şi pentru aceasta este de dorit ca membrele să se aboneze la această foaie, fie izolat, fie mai multe la un loc.

Acestea sunt statutele. Prin ele se urmăreşte strângerea mamelor creştine într'un mănunchiu, prin care să se imboldească către îndeplinirea mai conştiinţioasă a îndatoririlor lor, iar, pe de altă parte, ele să imboldească şi pe altele, pe care le-ar cercetà prin casele lor, de a se prinde şi ele la această tovărăşie de înviorare sufletească.

O astfel de tovărăşie, care trăieşte în Berlin, nu are o existenţă veche. Din pricina aceasta, avem a face numai cu începuturi, care însă au apucat să facă mult bine şi să aducă îndreptări temeinice.

Cu puţini ani înaintea marelui răsboiu, 200 de mame se găseau strânse în Berlin într'o astfel de tovărăşie. Ele se găseau împărţite în oraş pe cercuri misionare, fiind câte 60 într'un cerc.

Conducerea erà numai în mâna femeilor, putând astfel să-şi deschidă mai uşor inima una către alta. Ele se adună Miercuri seara odată la 2 săptămâni dela 8—10 fără un sfert. Cu cântare şi rugăciune încep şi încheie adunările, care au oarecare alcătuire deosebită vara sau iarna, când iau ceaiul împreună.

Din pricină că e greu pentru o singură conducătoare să poată aveà grije de vieaţa alor 60—70 de membre munca este împărţită între mai multe ajutoare, care au în cercul lor de îngrijire sufletească 8—10 membre. Ele se adună toate, împreună cu conducătoarea, la o şedinţă lunară, în care discută experienţele, grijile şi dorinţele lor şi se roagă pentru grupele lor.

Cu această organizare a lucrat tovărăşia.

Dacă ne întrebăm acum ce a făcut ea, trebue să spunem mai întâi, în general, că pentru multe mame, tovărăşia a slujit ca o oază în pustia vieţii lor. Le-a adus odihnă sufletească şi blândă mângăiere, «le-a deschis drumul spre izvoarele puterii, din care să poată scoate curaj nou, bucurie şi pace, pentruca în greutăţile, luptele şi nevoile zilnice, să se arate şi să se susţie cu vitejie împotriva tuturor puterilor rele şi vrăjmaşe ale familiei, ca o sare şi o lumină. O schimbare deplină şi temeinică poate fi numai în familiile unde gospodina, mama sufere o prefacere adâncă şi totală, numai în familiile în care ea se alipeşte de crucea Golgotei în căinţă cinstită şi credinţă arzătoare, singurul lor izvor de unde vine ajutor şi mântuire, lumină şi vieaţă; numai acolo unde ea e ca o preoteasă, a cărei întreagă fiinţă e încunjurată de o atmosferă sfântă şi liniştită» *(Schlegelmilch)*. Numai când se ştie cât de amară e vieaţa unor soţii în casele lor, îşi poate închipuì cineva ce mult înseamnă să te smulgi din ea din când în când, să te găseşti de pe pământ în rai, să guşti clipe dulci, prin care să poţi trece peste tristeţele vieţii pe care o duci acasă. «Cât de mult au ele nevoie de mângăiere şi încurajare în necazurile şi luptele zilnice ale lor! Cât de rar găsesc ele, mai cu seamă în marile oraşe pline de lume, un

suflet care să ia parte la durerea ta, o prietenă cu lepădare de sine şi cu cugetare creştinească! Adeseori eşti adânc mişcat de groaznicele arătări ale mizeriei şi robiei femeieşti, în care zac astfel de femei sărace şi adânc chinuite, în a căror vieaţă atât de rar străbate o caldă rază de soare, un cuvânt prietenesc şi înviorător.

«De multe ori ele nu sunt alta decât vite de povară greu chinuite, care în toate zilele, şi Dumineca, trebuie s'o ducă în jug cu tăcere. Şi dacă din osteneala zilelor lor tânjesc după lumină, dacă îşi mai caută Biblia de nuntă, în cazul când mai au una ori au avut, şi o scutură de colb şi se înalţă către Dumnezeu prin rugăciune şi cu lacrimi, prea adeseori au de răbdat batjocuri şi ocări din partea bărbatului grosolan ori a copiilor mari, precum: «O! vrei să te faci călugăriţă!» — Nu totdeauna, dar destul de des».[1]

In adunările acestor mame, lucrul cel mai de seamă este cetirea Bibliei, care se comentează pentru trebuinţa şi înţelegerea lor timp cam de trei sferturi de ceas. Afară de aceasta însă, mai rămâne timp pentru discuţiune despre cele vorbite, cum şi pentru conversaţiune slobodă între mame. Alte ori se ţine conferenţă despre vre-un subiect din vieaţa femeilor.

La îndemâna lor mai este o cutie, în care pot pune întrebări scrise. Acestea vin în discuţiune la adunarea care urmează. De obicei, aceste întrebări sunt despre locurile grele de înţeles din Biblie, ceeace arată că mamele mai citesc Biblia şi acasă. Discuţiunea care se face e totdeauna foarte vie. Se mai discută şi chestiuni de creşterea copiilor, sub conducerea unui pastor sau a unei surori.

Mare trecere are în aceste discuţiuni o carte nemţească cu titlul «Tu şi copilul tău» *(Du und dein Kind)* de autorul *Aereboe*. Se vindeà cu 25 de pfenigi înainte de războiu. Intr'ânsa se cuprind felurite chestiuni privitoare la buna creştere precum ferirea de alcoolism, care nenoroceşte multe familii, şi de păcatele destră-

[1] Schlegelmilch, Op. cit. p. 125.

bălării, care ruinează pe altele. De asemenea, şi alte cărţi, potrivite scopului, sunt la îndemâna mamelor în biurourile misiunii orăşeneşti.

In timpul anului, mamele mai fac şi mici escursiuni vara, iar iarna dau serbări, la care sunt poftiţi şi mulţi din afară de societatea lor. La aceste serbări, unele servesc ceai, altele vând cărţi, împart bilete, fac colecte, conduc pe oaspeţi să asculte muzică şi astfel îşi dau toată osteneala ca toate să iasă bine.

Dacă ne întrebăm acum: Cu ce rezultat? ce urmează din toate acestea? dau ele roade adevărate? să ascultăm pe unul care a ascultat chiar din gura unei mame ce a fost una din aceste tovărăşii pentru ea:

Rămâne pentru mine o clipă neuitată când una din aceste mame, după ziua naşterii ei (la care i s'a cântat în societate, ca de obicei, cântecul zilei de naştere cerut de ea), cu faţa luminoasă mi-a arătat noua ei Biblie, pe care i-o dăruise fiul ei de 12 ani, cu dedicarea: «.... spre lungă şi credincioasă întrebuinţare», şi spuneà cu lacrimi: «Ah! câtă schimbare este în vieaţa mea, de când am ajuns aici să cunosc şi să preţuesc Biblia!»

De sigur, un rezultat care se va fi simţit şi în multe alte suflete.

Iată ce înseamnă tovărăşia mamelor!

(Va urmà). Arhim. SCRIBAN.

Impărăţia cerurilor.

I.

Intr'un articol precedent, am vorbit despre personalitatea lui Isus. Acum ne întrebăm: «Despre ce a vorbit El? Care a fost ideia dominantă a predicilor Lui?» In Evanghelia lui Marcu găsim răspunsul la această chestiune: «Isus a venit să ne vestească Impărăţia cerurilor». Şi El ne-o spuneà prin vorbele: «Impărăţia cerurilor e în mijlocul nostru». In fapt, noi nu putem cunoaşte, nici pe Isus, nici opera Lui, dacă nu ştim ce înseamnă *Impărăţia cerurilor*.

Astăzi, mii de oameni se întreabă de ce creştinismul a decăzut atâta? Dacă în el e secretul păcii şi al fericirii, dacă el

are puterea lui Dumnezeu, atunci de ce nu ne-a scăpat de catastrofa răsboiului? Nouăsprezece secole s'au scurs dela venirea lui Hristos şi creştinismul ne apare tot ca ceva slab şi neputincios. Adepţii lui, de asemenea, par o cantitate neglijabilă. Ei n'au fost în stare să împiedice răsboiul, nici să convingă pe oameni să facă o împăcare creştinească, după atâta luptă. Sau, dacă ei au avut secretul păcii şi al fericirii, de ce, atunci, un rezultat aşà de dezastruos?

Dar dacă, sub unele raporturi, creştinismul nostru e diferit de creştinismul lui Hristos? Dacă noi am proclamat în numele Lui ceva ce nu intră în spiritul Evangheliei? Numai aceasta ar puteà să ne explice dezastrul de astăzi. Dacă noi am luat dela Hristos mai puţin decât a vrut El să ne dea, atunci religia pe care o practicăm e o religie fără avânt şi fără putere.

Acum, revenim la subiectul nostru şi ne întrebăm care e *Impărăţia cerurilor*, care a preocupat atâta pe Hristos? Ce înţelegeà El prin *Impărăţia cerurilor*? Pe scurt, am puteà spune că e vieaţa aceluia care vede în Dumnezeu pe tatăl şi în aproapele pe fratele. Acel ce realizează aceste adevăruri, intră în Impărăţia cerurilor. Şi când mai mulţi oameni trăesc în această direcţie, atunci Impărăţia cerurilor apare ca un factor social în vieaţă.

Pentru a exprimà aceeaş idee, Hristos ne mai spune, că nu sunt decât două porunci — a iubì pe Dumnezeu şi a iubì pe aproapele. Acel ce ascultă de aceste două porunci, intră în Impărăţia cerurilor.

Hristos s'a coborît într'o lume tristă şi împovorată, despre care *Mazzini* spune: «Pretutindeni auzeai un zgomot surd de moarte. Totul tremurà, cerul şi pământul... Filozofia se înfundase în scepticism, pe urmă în epicureism şi, în fine, în subtilitate de vorbe goale. Poezia degenerase în satiră». Toate relele sociale se deslănţuiseră. Societatea aveà un aspect tragic şi crud, chiar civilizaţia păreà că se prăbuşeşte. Multă lume, neputând suportà o aşà vieaţă, îşi puneà capăt zilelor. Dar Isus nu perde nădejdea. El spuse: «Să clădim altă împărăţie, întemeiată pe principii diferite. Să începem potrivind vieaţa noastră cu duhul lui Dumnezeu. Să răsturnăm lumea actuală».

Cuvintele Lui nu erau ale unui fanatic sau ale unui visător; El vorbì cu linişte şi siguranţă. El nu numai că chemà oamenii să clădească această împărăţie, ci le spuneà că ea se află în mijlocul lor. El nu se înspăimântă nici de puterea imperiului roman, nici de batalioanele oştii lui Mamona. Cu toate că, judecându-L după exterior, Isus erà un om simplu şi fără experienţa lumii, El exprimà aceste concepţiuni îndrăsneţe şi priveà vieaţa cu ochii unui cuceritor. El îndrăsneà să nutrească planurile cele mai măreţe, pe care nici o minte omenească nu le-a conceput vre-odată. El ştià că venirea Lui pe pământ erà dejà începutul Impărăţiei cerurilor, care s'ar realizà, cu siguranţă, dacă oamenii ar lăsà pe Dumnezeu să intre în vieaţa lor.

Multe persoane, în zilele noastre, nu pot suportà ideea că trebue să se ocupe de sufletul lor. Ei nici nu vor să ştie ce vor devenì după moarte. Ei nu se ocupă decât de chestiunile pământeşti, preocupările zilnice, necazurile inevitabile ale vieţii. Unii sunt aşà de sdrobiţi, fie de boală sau de sărăcie, fie de nedreptăţile ce li se fac, că chestiunea sufletului, în timp ce toată lumea geme sub povara vieţei, li se pare o nebunie. Dar Isus a zis: *Duhul Domnului peste mine, pentru care m'a uns a binevestì săracilor, m'a trimes a tămăduì pe cei sdrobiţi la inimă, a propoveduì robilor iertare şi orbilor vedere, a slobozì pe cei sfărâmaţi întru uşurare, a propoveduì anul Domnului bine primit* (Luca 4, 18). Proiectul lui Isus cuprindeà tot ce poate dorì inima noastră, tot ce poate cere cel mai îndrăsneţ reformator modern. Scopul Lui erà de a da o vieaţă plină, liberă şi fericită fiecărei creaturi a lui Dumnezeu.

Sunt mulţi reformatori în zilele noastre, însufleţiţi de sentimente sincere şi pasiuni curate, dar opera lor rămâne nerodnică. Şi de multeori se opresc din drumul lor, descurajaţi. Cauza e lipsa unei călăuze, care să le dea un plan de lucru, care să le arate adevărata cale. Aceştia aşteaptă pe Isus, cu toate că în mod inconştient. El singur poate fi conducătorul, care să dea oamenilor puterea de care au nevoe.

Ca să intrăm în Impărăţia cerurilor, ce condiţiuni trebuie să împlinim? Iată ce-a răspuns Isus la această întrebare: *Celce vrea să vie după mine, să se lapede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze mie. Că cine vrea să-şi mântuiască sufletul său,*

perde-l-va pe el, iar cine-şi va perde sufletul său pentru mine, îl va aflà (Matei 16, 24—25). *Oricine vine către mine şi nu se lapădă de tatăl său şi de mamă şi de femeie şi de feciori şi de fraţi şi de surori, încă şi de sufletul său, nu poate fi ucenic al meu* (Luca 14, 26).

Aceste cuvinte noi le întâlnim adeseori în învăţăturile lui Isus. El cere o lăpădare întreagă şi desăvârşită. Acel ce se uită înapoi şi nu renunţă decât în parte, nu e vrednic de Hristos. In pragul Impărăţiei cerurilor se cere o deplină lădădare de sine. Ce înseamnează aceasta?

Aceasta înseamnă, că scopul vieţii noastre nu trebuie să fim noi înşine. Isus ne cere o lăpădare desăvârşită de fiinţa noastră. La aceste cuvinte, sigur că mulţi ar puteà spune: «Dacă ar trebuì să renunţăm la toate ambiţiile şi la toate planurile noastre, dacă noi n'am mai luptà pentru a satisface dorinţele noastre, vieaţa ne-ar fi ca şi moartea. Şi Isus nu desaprobă acest punct de vedere. El singur a spus, că pentru a intrà în Impărăţia cerurilor, trebuie mai întâi să mori. Dar continuă zicând, că această moarte este singura cale care duce la vieaţa reală, folositoare şi cu adevărat fericită. El nu spune să renunţăm numai la păcat, ci la toată vieaţa noastră, pe care am clădit-o pentru fericirea noastră proprie. După cum soldatul, care se duce la luptă, spune: «Mă duc să-mi scap patria, chiar cu preţul vieţii mele», aşà şi un creştin ar trebuì să spuie: «Voi slujì lui Hristos; puţin îmi pasă de vieaţă». Dar celce, apucând această cale, permite gândurilor egoiste să-l distragă din misiunea lui, acela nu e un ucenic adevărat.

Când această mare prefacere se petrece în vieaţa unui om, se zice, că e convertit. Şi numai aceasta e adevărata formă a convertirii. Oricâtă experienţă ar aveà cineva, dacă el nu e liberat de impulsiunile lui egoiste, nu e convertit. A cere o renunţare aşà de absolută, poate să ni se pară absurd, însă aceasta ne-a cerut-o Hristos. Noi putem s'o primim sau s'o refuzăm, dar nu putem fi creştini pe nici o altă cale.

Ajunşi aici, ne întrebăm: «Care sunt rezultatele acestei renunţări?» Primul rezultat e, că ambiţiile care aţâţă pe oameni şi-i înveninează, sunt tăiate dela rădăcină. Pasiunea banului, dragostea de putere şi de glorie, dorinţa de a întrece pe alţii,

pier îndată ce suntem liberaţi de noi înşine. Aceasta nu însemnează că omul nu trebuie să muncească pentru întreţinerea lui şi a familiei. Isus singur a spus: «Tatăl nostru ştie, că voi aveţi nevoie de aceste lucruri». Insă nu aceasta va fi ţinta ucenicului. Idealul lui va fi Hristos.

Dacă privim doi oameni, având aceeaşi activitate, unul lucrând pentru ban şi altul pentru binele societăţii, noi nu vedem în ei nici o diferenţă. Dar moralmente ei sunt doi poli deosebiţi. Am puteà spune, că nici nu aparţin aceleiaşi lumi. Diferenţa între atitudinile lor spirituale e enormă.

Considerând un moment răsboiul, noi vedem că, în general, cauzele lui sunt lăcomia de bani şi dragostea de putere. Popoarele se bat, pentrucă vor să se întreacă unul pe altul. Atâta timp cât vor fi pe lume două naţiuni, având această politică, răsboiul, cu urmările lui, va fi inevitabil. Insă îndată ce omul pune slujbe lui Dumnezeu înaintea lui, atunci forţamente, dorinţa de a întrece pe altul, râvna, lăcomia de bani, vor dispăreà. Deci acel ce luptă pentru Impărăţia cerurilor, nu poate fi partizan al răsboiului. El nu mai caută să-şi satisfacă ambiţiunile lui, ci devine o forţă pentru protecţia şi ajutorul celorlalţi. Impărăţia cerurilor este singurul leac contra relelor sociale, naţionale şi internaţionale.

Pentru a limpezì mai bine această chestiune, trebuie să ne amintim de cuvintele lui Isus: Am venit pentruca discipolii mei să aibă vieaţa (Ioan 10, 10). Deci, prin renunţarea la noi înşine, El n'a înţeles a trăì o vieaţă tristă şi retrasă, cum o înţeleg unii. Infăţişarea vieţii noastre pe pământ i se păreà lui Isus săracă şi chinuită — o luptă tristă şi chinuită pentru lucruri fără valoare. Ne petrecem vieaţa alergând după aur, rostogolindu-ne în nămolul plăcerilor, împingându-ne unul pe altul, în timp ce Isus ne oferă o vieaţă liberă, fericită şi armonioasă.

Lăpădarea de sine nu însemnează traiul departe de societate. Acel ce lucrează în lume, să-şi continue lucrul său, să-şi desvoalte darurile şi talentele, însă atunci munca lui va aveà alt scop. In loc să lucreze pentru fericirea sa proprie, va lucrà pentru binele omenirii. Slujitorii Statului, în loc să lucreze cu gândul de a ajunge la putere, să lucreze pentru binele naţiunii. Medicii nu vor mai aveà în vedere câştigul, ci sănătatea bol-

navului. Muzicantul nu va mai lucrà pentru ban, ci pentru a înălțà sentimentele și a înveselì inima ascultătorilor. In general, elementul egoist va perì și va face loc unui sentiment mai nobil, mai înalt, care îmbogățește vieața noastră morală și o face mai fericită. Și așà se adeveresc cuvintele lui Isus, că *celce va pierde vieața o va aflà, iar celce va ținea la vieața lui, o va pierde*. Și Isus adaugă zicând: *Și toate celelalte* (de trebuință) *se vor adăugà vouă.* Numai acela trăiește adevărata vieață, care țintește mai mult decât interesul personal și care e liberat de lanțul ambițiunilor deșarte.

II.

Chestiunea Impărăției cerurilor, pe care am prezentat-o până acum în trăsături generale, implică și alte puncte, asupra cărora vom revenì mai jos.

Ideia renunțării poate păreà foarte atrăgătoare sufletelor nobile și idealiste. Cavalerul medieval niciodată nu se gândeà la riscul de a-și pierde vieața, când o cauză de onoare erà în joc. Soldatul nu devine adevărat soldat decât când dragostea de patrie îi eclipsează pericolele răsboiului. Concepția unei lumi nouă, altfel organizată, poate păreà fermecătoare acelor desgustați de mizeriile și nedreptățile lumii actuale.

Dar a intra în Impărăția cerurilor nu e lucru așà de ușor, după cum pare la început. Evanghelia spune: «Fericiți cei blânzi». Blândeța e una din virtuțile pe care o admirăm mai mult la alții, însă fără a fi dispuși de a ne face noi înșine blânzi. De multeori se confundă blândeța cu slăbiciunea sau lipsa de personalitate. Aceasta e o greșală. Isus erà blând, însă nimeni n'a avut mai mult curaj, mai multă tărie de caracter ca Dânsul. Blândeța creștină ne arată că adevăratul control de sine, constă în a nu ne aprinde la o provocare. Cel slab e cel violent care se înfurie și nu-și poate stăpânì mânia. Ne trebue deci multă tărie pentru a puteà fi blânzi cum erà Isus. E foarte greu de a fi blând, pentrucă blândeța implică umilință. Am văzut mai sus că Impărăța cerurilor cere renunțarea, și din toate renunțările cea mai grea e renunțarea la mândria persoanei noastre: E ușor a refuzà plăcerile trupului, dar a refuzà pe ale spiritului, iată ce-i mai greu!

Legea mozaică spune: «Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte». Aceasta e concepţia de justiţie ce o găsim la majoritatea oamenilor. Isus Hristos ne-a învăţat să iertăm celor ce ne-au greşit, după cum şi El a iertat ucigaşilor Lui. Evident, lucrul e contra naturei. Cicerone a zis că omul cel mai fericit e acel ce poate spune că nimeni n'a făcut mai mult bine prietinilor lui şi nici mai mult rău dujmanilor lui. Insă Hristos, pe de altă parte, a spus că omul fericit e acel ce iartă pe duşmanii lui. Unuia din ucenicii care l-a întrebat dacă trebuie să ierte până de şapte ori, El a răspuns: «Nu până de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte». Mulţi pot vedeà aici un semn de slăbiciune, însă iertarea absolută implică o mare forţă. Aristotel, schiţând figura unui personaj, spuneà de el că erà prea mare pentru a da atenţia micilor ofense, dar că se răzbunà teribil pentru marile ofense. Hristos însă, având o conştiinţă morală mai profundă, declară că adevărata măreţie sufletească iartă orice greşală. El a ajuns la înălţimi neîntrevăzute şi nevisate chiar de acest mare moralist grec, când El s'a rugat: «Iartă-le, Doamne, că nu ştiu ce fac». Singurul mijloc de a biruì răul e iertarea. Ameninţările şi pedepsele nu pot distruge sămânţa răului în om. Puterea răului e mai tare decât frica de pedeapsă, dar ea nu e mai tare decât dragostea care iartă. Isus s'a servit de această armă cu Magdalena, cu tâlharul de pe cruce, cu Petru şi cu Zaheu. Şi în toate aceste cazuri rezultatul a fost bun. Iertarea stârpeşte răul, pentrucă ea câştigă sufletul răufăcătorului, în care se produce o luptă. Ea scapă pe păcătos, pentrucă ea deşteaptă ce-i mai bun în sufletul lui. De aceea Isus a considerat-o ca una din principiile fundamentale ale Impărăţiei cerurilor. Fără îndoială, lucrul e foarte greu, căci sentimente ca: indignarea, amărăciunea, ura, care de multeori se îmbracă în haina dreptăţii, trebuiesc toate controlate înainte de a puteà servì lui Hristos. Nici un om cu experienţă nu poate spune că a urmà lui Hristos e lucru uşor.

III.

Iată-ne ajunşi la ultimul punct al acestui capitol. Hristos a înştiinţat pe ucenici de suferinţele inevitabile ce vor îndurà acei ce-L vor mărturisì: *Feriţi-vă de oameni, că vă vor da în*

soboare și întru adunările lor vă vor bate pe voi... Și veți fi urâți de toți pentru numele meu. (Mateiu 10, 17—21). Cetind aceste rânduri, am puteà spune că aceste profeții n'au nici un raport cu noi. Mulți cred că zilele persecuției s'au terminat și că un ucenic al lui Hristos poate să trăiască vieața în tihnă, fără a se teme de nimic. Insă, dacă vieața noastră e în adevărată armonie cu principiile Evangheliei, atunci vedem că zilele persecuției nu s'au trecut, ci ele iau altă formă, după epoca în care trăim. Persecuția trupului numai este îngăduită în zilele noastre, însă adevărații creștini sunt desconsiderați, calificați de oameni ciudați, extraordinari și fanatici. Prietenii care odinioară îi iubeau, fug de societatea lor, așà că la un moment dat, se simțesc singuri și părăsiți. Adevăratul ucenic trebuie să se aștepte la o cale spinoasă și singuratică. Aceasta ar puteà înspăimântà o natură sfioasă. Insă Hristos a spus: *Dacă lumea vă urește, să știți că pe mine mai nainte decât pe voi m'a urât* (Ioan 15 18), *Celce nu-și ia crucea sa și nu-mi urmează mie, nu e vrednic de mine.* Sufletul ucenicului poate să trăiască la înălțimi unde suflă zefirul fericirii divine pentru acei ce renasc la o altă vieață, dar vieața lui de toate zilele e o continuă cruce. Ucenicul e în luptă cu spiritul lumesc, iar dacă se împacă cu el, atunci el se lapădă de Hristos.

Mulți, cetind aceste rânduri ar puteà spune: «A urma lui Hristos e un ideal foarte frumos însă imposibil de realizat. Programul ce ni se prezintă e impracticabil, tocmai din cauza naturii noastre care se revoltă în fața renunțării». De obicei, se cere o religie care nu pretinde așà de mult, și care să se conformeze întru câtva cu natura omului, care în fond este egoistă. Am auzit mulți oameni zicând: «A căutà să semeni lui Hristos, e ați pierde vremea. A fost un timp când am încercat și eu să merg pe acest drum, însă văzând că suișul e prea obositor, m'am întors să caut o cale mai ușoară. In fine am ajuns la concluzia că-i mult mai cinstit a nu pretinde să fi creștin». Și așà, sfârșesc oamenii, prin a nu mai luà în serios cuvintele lui Hristos, pe care-l consideră ca visător și idealist. Insă, dacă observăm bine persoana lui Isus, noi vedem că idealismul lui nu constă în ignorarea păcatelor, care sânt adânc săpate în inima omenească. El n'a închis ochii asupra relelor

societăţii, care pe alţi moralişti, i-au împins la disperare şi la cinism. El a băut până la drojdie, tragicul şi sfâşietorul păhar al cunoştinţei. Insă El n'a văzut în om numai păcatul, ci şi partea dumnezeească, pe care oamenii nici n'o bănuesc, înăbuşită fiind de preocupările zilnice şi de egoismul lor. Pentru omul făcut după chipul lui Dumnezeu a murit Hristos, ca să-l scoată din ghiarele păcatului şi să-l mântuiască. El s'a coborît pe pământ pentru a-i face cunoscut origina lui cerească, de care el nu-şi mai aduce aminte să dea vieaţă germenului dumnezeesc ce stă ascuns în fiinţa noastră.

E drept că renunţarea e contra naturii, pentrucă noi, nici odată, nu vom puteà ajunge la idealul creştin, prin propriile noastre sforţări. Intr'o zi, când ucenicii vorbeau cu Isus despre mântuire, acesta le zise: «Mai degrabă va intrà cămila prin urechile acului, decât bogatul în Impărăţia cerurilor». Ucenicii, miraţi, L-au întrebat: «Atunci cine se poate mântuì»? Iar Isus le-a răspuns: «Celece sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu». Erà convingerea Lui, că omul poate face tot, dacă stă în unire cu Dumnezeu. Şi El n'a promis Impărăţia cerurilor la ori şi cine, ci numai acelora în inima cărora poate locuì Dumnezeu. Stând în unire cu dânsul, noi putem face lucruri imposibile naturei noastre.

Istoria ne prezintă pe *Ghedeon* ca pe un om fricos şi nemulţămit, ducând o vieaţă simplă şi retrasă. Dar într'o zi el auzì glasul lui Dumnezeu care-l chemă. Atunci el, cuprins de frică, căută să se ascundă. Dar glasul se auzì mai stăruitor şi-i zise: «Nu te teme, du-te de scapă Israilul din mâna lui Madian». Ghedeon răspunse uimit: «Eu, cel mai mic din casa tatălui meu, să scap Israilul! Dar ce poate face un biet om ca mine?» «Du-te, îi zise Dumnezeu, n'avea grijă, eu voi fi cu tine». Şi aşà Ghedeon s'a dus şi a scăpat Israilul. Istoria lui *Ieremia* ne arată acelaş lucru. El erà cel mai simţitor, mai sfios, mai retras dintre toţi eroii evrei. Idealul lui erà de a aveà o căsuţă, unde să trăiască liniştit şi departe de lume, cu nevasta şi copiii lui. Dar Dumnezeu îi păstrà altă cale. El a trebuit să plece şi să săvârşească una din cele mai vitejeşti fapte ce s'au săvîrşit vreodată în istorie.

De asemenea, cetim noi în Psalmi: *Intru numele tău de nimic vom face pe ceice se scoală asupra noastră, pentrucă nu*

spre arcul meu vei nădăjduì, nici sabia mea nu mă va mântui, că tu ne-ai mântuit pe noi. (Psalm 43, 7—9). *Domnul este scutitorul vieţii mele, de cine mă voi înfricoşà?* (Ps. 26, 2). Iar profetul Zaharia a spus: *Nu întru putere mare, nici întru tărie, ci întru Duhul meu, zice Domnul* (4, 6). Sf. Pavel a zis: *Toate le pot în Hristos, celce mă întăreşte.* (Filipeni 4, 13). Pe lângă aceste mărturii, mai adăugăm şi cuvintele lui Hristos, care declară: *Dela mine însumi nu fac nimic* (Ioan 8, 28), *Tatăl, celce petrece întru mine acela face lucrurile* (Ioan 14, 10). El trăià tot prin puterea pe care o primeà dela Dumnezeu.

Tot aşà, prin forţa noastră, noi nu vom intrà niciodată în Impărăţia cerurilor, pe când, stând în unire cu Dumnezeu, noi căpătăm forţa spirituală, care ne permite să ajungem culmi inaccesibile forţei noastre omeneşti. Nu există vieaţă, ori cât de fericită ar fi, care să fie comparată cu vieaţa acelora ce stau în unire cu Dumnezeu. Şi care din noi, cunoscând aceasta, s'ar mai închide în egoismul lui, căutând veşnic spre pământul întunecos, în loc să-şi înalţe privirea spre veşnica lumină şi fericire a cerurilor?

Tradus şi adaptat din eglezeşte de

Florica SCRIBAN,

absolventă în litere dela universitatea din Lausanne, Elveţia

---

MIŞCAREA LITERARĂ.

Convorbiri asupra legăturilor Bisericii cu credincioşii pe baza molitvelnicului. Studiu din domeniul teologiei pastorale. Prelucrare din limba franceză de *Ilie Ioan Beleuţă*, protodiacon, profesor seminarial, Sibiiu 1922, p. 146. Preţul: Lei 15·—.

Cartea, pe care o tipăreşte părintele Beleuţă, este o frumoasă interpretare spirituală a slujbelor din molitvelnic, după un autor rus, tradus în franţuzeşte. In forma unor convorbiri, mai bine zis, a unor cuvântări, se expune cald şi viu învăţătura bisericii, pusă în legătură cu cuprinsul cărţii, pe care preotul o are zilnic în mână, îndeplinind din ea rugăciunile pentru trebuinţele vieţii creştineşti. Nu se poate un mai frumos tâlc al diferitelor slujbe. Recomandăm cu căldură fraţilor preoţi să cetească, să studieze cartea părintelui Beleuţă, ca pe un îmbelşugat izvor de

însufleţire şi edificare proprie şi pentrucă ea cuprinde bogat material de învăţătură creştinească pentru trebuinţele sufleteşti ale credincioşilor.

*

Tatăl nostru, Cartea vremii, lucrată de *Const. Popescu,* preot, Constanţa 1922, p. 96. Preţul Lei 12·—.

Un preot, cu înţelegere pentru nevoile unui suflet de creştin în vremile de azi, cu râvnă şi devotament în lucrul său de a da tot ce poate pentru a slujì mai bine acestui suflet, scrie cartea de mai sus, după ideile şi planul, împrumutate din revista bisericească franceză „L'Ami du Clergé". Preoţimea noastră cetindu-o va găsì în ea material bogat şi orientări bune de felul cum se poate încopcià cuvântul învăţăturei netrecătoare de trebuinţele vieţii de toate zilele. Broşura să se ceară dela autor, Gara Palas-Constanţa, trimiţând pe lângă preţul ei, şi Lei 2·50 pentru porto.

*

Biserica Ortodoxă Română şi problema unificării, studiu de drept bisericesc, de *Dr. Valer Moldovan,* Cluj 1922, p. 184. Preţul Lei 20·—.

Unul dintre cei mai de seamă jurişti ardeleni, fiu al bisericei noastre ortodoxe, expune sistematic într'o broşură străduinţele depuse până acum în cauza marei probleme a unificării bisericeşti. Cartea cuprinde în partea întâi o analiză (uneori chiar un comentar) a organizaţiei bisericii noastre ortodoxe ardelene, pe care o cunoaşte, ca unul care ani de-arândul a fost membru al corporaţiilor ei legislative şi executive şi a conlucrat însuşi cu pricepere şi cu devotamentul fiului credincios, ca să-şi poată îndeplinì această biserică cu succes misiunea ei religioasă şi culturală. Trece în revistă apoi organizaţia bisericilor din vechiul Regat, din Bucovina şi Basarabia făcând un studiu comparativ, pentruca să încheie cu problema unificării, asupra căreia îşi precisează părerile în legătură cu proiectul de unificare. Cartea se ceteşte cu un folos real de cei chemaţi a da o soluţie nouei organizaţii bisericeşti, ca şi de toţi câţi se interesează de această problemă, a cărei rezolvire norocoasă este peatra din capul unghiului, pentru marea cauză a unificării sufleteşti a neamului nostru, în noua lui ţară.

*

Contribuţiuni la Istoria dreptului bisericesc, de Prof. *I. Mateiu*, diplomat în Teologie, doctor în drept. Vol. I. Epoca dela 1848—1868 cu o reprivire canonică-istorică. Bucureşti 1922, p. 412. Preţul Lei 45·—.

Literatura atât de săracă pe terenul dreptului bisericesc a îndemnat pe dl Mateiu să-şi îndrepte atenţiunea şi să studieze problema organizaţiei bisericii româneşti ortodoxe, în lumina istoriei, cu un frumos aparat stienţific şi critic. Lucrarea sa e contemplată în 3 volume, dintre cari acesta, cel dintâi, se ocupă de legiferarea bisericească a mitropolitului Şaguna; al doilea ar cuprinde cercetarea rezultatului Statutului organic în baza activităţii congreselor naţionale şi sinoadelor eparhiale; iar al treilea va examină problema unificării bisericeşti, în perspectiva doctrinei canonice, a tradiţiei şi a viitorului Bisericei ortodoxe din România.

Cuprinsul întâiului volum începe cu o reprivire istorică, asupra organizaţiei bisericii româneşti până la 1848. Ea tratează condiţiile de vieaţă bisericească înainte de constituirea mitropoliilor din Principatele româneşti şi desvoltarea organizaţiei bisericeşti până la unirea dela 1700, cu urmările ei asupra acestei organizaţii. Din trecutul îndepărtat se desprinde faptul că elementul mirean a făcut totdeauna parte constitutivă din organizaţia bisericească şi nu e nicidecum un produs al vremilor mai noui, împrumutat dela alţii.

Continuă apoi cu înrâurirea anului 1848 şi a principiilor democratice asupra vieţii şi organizaţiei bisericeşti, arată lupta pentru introducerea mirenilor în instituţiile bisericeşti din Ardeal, Bucovina şi vechiul Regat, precum şi în biserica unită, romano-catolică, protestantă şi sârbească. Ajungând astfel la opera de legiuire a marelui mitropolit Şaguna, studiază concepţia lui canonică cu privire la organizaţia bisericească şi analizează proiectul lui original de constituţie bisericească, care e altul decât Statutul organic, votat în congresul constituant dela 1868.

In cele din urmă două capitole se ocupă de atitudinea Bisericii faţă de proiectul lui Şaguna şi de critica contra Statutului organic şi a mitropolitului Şaguna, încheind cu un număr de anexe.

Cartea este o prețioasă contribuție la lămurirea problemei de organizare bisericească, deși atitudinea autorului e potrivnică Statutului organic și militează pentru proiectul de organizare al comisiei din București, care s'ar apropià mai mult de proiectul original a lui Șaguna. Relevăm acest punct de vedere, care, în chestiunea unificării, stă în contradicție cu rezoluțiile forurilor și corporațiilor noastre bisericești. Ele nu pot renunță la organizația bisericească, prin care am trăit peste 50 de ani, dovedindu-se atât de salutară pentru vieața bisericească și națională a Românilor ardeleni.

*

Predici la Sărbătorile Domnului nostru Isus Hristos, ale sfintei Feicioare Maria și la toți sfinții mari, de *Iconom Ioan Măldescu,* profesor, Târgu-Jiu 1922, p. 185, Lei 25·—. Este al doilea volum din colecțiunea de predici a autorului, cu 33 predici. Se capătă la autor la librăria Nicu D. Miloșescu din Târgu-Jiu și Librăria Suru, în București Calea Victoriei.

CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

„Uniunea mondială pentru colaborarea frățească a Bisericilor“ și-a ținut conferența în anul acesta la Copenhaga, între 5—10 August. Au fost reprezentate 25 țări cu peste 50 Biserici ortodoxe și protestante. Numai biserica catolică n'a luat parte. Patriarhul din Constantinopole a fost reprezentat prin Mitropolitul Ghermanos; iar Biserica bulgară prin episcopul Gheogrhieff din Sofia. Biserica noastră românească a fost reprezentată prin dnii: *Dr. Ispir,* secretar de stat în ministerul cultelor și prof. *Demetrescu.* Nu contestăm priceperea reprezentanților Români; totuși este de neînțeles, cum la o conferență a bisericilor, unde I. P. Sfințitul Mitropolit Primat eră designat de vice-președinte, se trimit numai reprezentanți mireni și nici un preot, pe câtă vreme celelalte biserici erau reprezentate prin cei mai distinși episcopi ai lor.

Reprezentanții Bisericilor s'au strâns aici la sfat în conștiința marei misiuni și răspunderi, pe care o are Biserica creștină în mijlocul haosului de antagonisme naționale și economice, în care se sbate lumea. Singurul drum la adevărata împăcare între popoare este coborârea duhului lui Hristos între oameni și aplicarea învățăturilor Sale în toate raporturile ome-

nești. Bisericile creștine sunt chemate să restabilească încrederea, să ridice steagul păcii adevărate, să promoveze amiciția sinceră între popoare și colaborarea fără rezervă a tuturor națiunilor.

Intâia problemă pusă în desbaterile conferenței a fost: «*Minoritățile religioase și de rassă*». Chestiunea pasionează peste măsură pe Ungurii din cuprinsul țării noastre, folosindu-o, pe nedreptul, pentru a bârfi țara în fața străinătății cu orice prilej. Conferența a recunoscut greutățile ce stau în calea bunelor raporturi, dat fiind că, în cursul răsboiului, atâtea minorități religioase și naționale au luptat contra statelor în cuprinsul cărora se găsesc acum. Și la Copenhaga a încercat neastâmpăratul preot reformat Takaró să arunce umbră asupra Țării Românești prin exagerări, pe cari dl Dr. Ispir le-a respins cu deplin succes, arătând cu date statistice felul loial în care Statul Român tratează minoritățile. In ajutorul reprezentantului Român au venit și reprezentanții bisericei protestante germane, verificând existența bunelor raporturi cu biserica ortodoxă ca și cu guvernul român, care e predispus a satisface așteptările juste ale minorităților. Un glas de întovărășire cu bârfitorii răsună acasă, din coloanele «Unirii» dela Blaj, amenințând că pe viitor vor fi și ei acolo, iubiții frați greco-catolici, Dumnezeu știe pentruce alta, decât pentru a ținea isonul celor cari ar vreà prăbușirea nouei alcătuiri a țării, pentru a-și puteà păstrà favorurile din trecut.

Al doilea obiect desbătut a fost *chestiunea desarmării* generale, socotită ca cea mai însemnată problemă politică practică care ar puteà îndreptà stările de ruină economică și ar înlăturà cea mai grea piedecă din calea progresului social și spiritual al omenirii. Conferența a osândit răsboiul, ca o vătămare fățișe a poruncilor lui Hristos și ca o crimă împotriva omenirii. Și a învitat organizațiile Uniunii din diferitele țări, ca și pe reprezentanții bisericilor, să depună sforțări, pentruca Evanghelia să se prefacă dintr'un program de vieață într'o forță practică, formând opinia publică în direcția desarmării generale și neamânate și in orice neînțelegeri internaționale să se introducă tribunale de mijlocire.

La urmă conferența s'a preocupat de *datoria Bisericii* cu privire la împăciuirea dintre neamuri și refacerea țărilor. La sfârșitul desbaterilor s'au exprimat desiderate asupra: 1. desarmării; 2. educației; 3. societății națiunilor (unde a fost cerută primirea Americei și Germaniei); 4. persecuțiilor (îndeosebi în Turcia și Rusia); 5. misiunii externe; 6. a conlucrării (Uniunii mondiale cu congresul internaționalei democrate); 7. alcoolul.

Ședințele se începeau și sfârșeau cu scurte meditații, cu rugăciuni și agrăiri, la cari și-au avut partea lor activă și repre-

zentanţii ortodoxiei, şi cari erau întotdeauna un mişcător ecou al desbaterilor şi un puternic mijloc de înălţare sufletească.

*

Un congres al „Bisericii vii“ din Rusia s'a ţinut la 6 August a. c. în Moscova. Bolşevismul a pătruns şi în sânul marei Biserici ruseşti. Puşi la cale de căpeteniile bolşevicilor, ori cel puţin sub ocrotirea lor, o seamă de preoţi de mir au pornit o mişcare de reformă. Cum întreaga stare de lucruri în ţara muscălească e un haos, nici asupra frământărilor biseriseşti nu putem aveà o orientare clară. Unii socotesc acţiunea ca un nou truc al bolşevismului, alţii vor să vadă în mişcarea preoţimii o tendinţă de reformă în sânul vechii biserici, pe care o găsesc concrescută cu ţarismul, încremenită în forme şi în mare parte, potrivnică năzuinţelor culturale. Din felul cum s'a înfăţişat «preoţimea albă» în congres, mai de grabă suntem aplicaţi a vedeà în acţiunea ei, manifestarea nemulţămirii din partea preoţimii de mir împotriva «preoţimii negre», a monahismului, dominant în biserica rusească, şi singur stăpân peste marile averi mănăstireşti.

Nemulţumiţii au prins a agità şi tulburarea, convenind pe deplin celor ce au produs stările de azi din Rusia, a fost alimentată cu toate mijloacele. Erà doară şi mai ducător la scop, ca Patriarhul, mitropoliţii şi episcopii, cari s'au împotrivit vandalismului bolşevic cu prilejul despoierii bisericilor de odoare şi vase scumpe, să fie loviţi de preoţi.

Strânşi în congres au tunat împotriva călugărismului şi au hotărât desfiinţarea mănăstirilor. Cele orăşeneşti să fie prefăcute în biserici ale comunităţilor, casele şi celelalte edificii ale lor să fie predate administraţiei bisericeşti superioare; iar mănăstirile dela ţară să se prefacă în ospicii şi case de adăpost pentru muncitori, pentru invalizi, militari şi civili, şi pentru bătrâni. Averile lor să fie prefăcute în gospodării săteşti comune. Călugării să fie siliţi a învăţà cunoştinţele elementare de higienă pentru a puteà rămâneà şi pe mai departe în serviciul nouelor instituţii, ori să se facă preoţi la parohii. Fiecare monah să fie îngăduit a se liberà de votul călugăresc, dar să-şi poată purtà şi pe mai departe rangul preoţesc. Chiar episcopii să poată fi căsătoriţi.

Porniţi odată în direcţia estirpării monahismului congresiştii au hotărât să scoată din funcţiile mai înalte şi pe monahii învăţaţi şi să înlăture pe toţi câţi nutresc sentimente potrivnice. Au instituit o comisie, care să examineze sentimentele şi atitudinile tuturor episcopilor şi au cerut administraţiei bisericeşti superioare să purceadă cu energie faţă de preoţii contra revoluţionari, ori potrivnici nouei reforme bisericeşti: să-i depună.

să-i înlăture, chiar să-i scoată din biserică pe cei încăpăţinaţi. Pentru această «acţiune de curăţire» le stă la îndemână rugul de foc al tribunalelor bolşevice.

Alături de această frământare din sânul clerului, se duce şi o propagandă în popor. Se ţin meetinguri, unde se discută chestiunile, nu din punct de vedere religios şi bisericesc, ci se dă o luptă mai mult politică şi socială. Deci nu de o reformă religioasă poate fi vorba.

Cu toate aceste se intreprinde şi o nouă organizaţie bisericească, în fruntea căreia au pus pe episcopul Antoniu ataşat nouei mişcări, pe care l'au numit arhiepiscop de Moscova. In sânul comunităţilor ce se organizează se primesc numai aderenţi, iar membrii aparţinători vechei biserici se esclud. Congresul a hotărît ţinerea unui nou congres în restimp de o jumătate de an împreună cu mireni, care să pregătească calea unui conciliu bisericesc, chemat să ratifice noua reformă.

S'a publicat apoi o proclamaţie revoluţionară cătră preoţi şi popor, atacând monahismul şi capitalismul. Dar în faţa întregei acţiuni stă dârz conservatismul poporului rusesc, cu ideile şi simţămintele sale religioase, adânc înrădăcinate. Noua tulburare, mai primejdioasă poate decât bolşevismul, va merge înainte, în vreme ce grosul poporului rusesc va rămâneà impasibil ca şi în faţa propovedaniei comuniste.

*

Un act însemnat privitor la unirea Bisericilor publică în traducere românească revista «Biserica ort. rom.» Un număr mare de preoţi din Biserica episcopală engleză au înaintat Patriarhului din Constantinopol o mărturisire de credinţă, care este în desăvârşit acord cu învăţătura Domnului nostru Isus Hristos, păstrată nealterată prin trădania Apostolilor şi a sfinţilor părinţi, în Biserica ortodoxă. În 9 puncte se face profesiunea de credinţă, iar în al 10-lea se spune, că cele 39 articole ale Bisericii anglicane le socotesc numai ca document de importanţă secundară, care este în legătură cu controversele locale din veacul al 16-lea şi care trebue interpretat în armonie cu credinţa Bisericii universale.

Ce vor zice iubiţii noştri fraţi uniţi, în faţa acestei noue mărturii despre adevărul ortodoxiei! Vor găsì iarăş câteva invective, ca şi cu prilegiul constituirii Bisericii ortodoxe cehoslovace, ori trezindu-se la conştiinţa cea adevărată, vor mărturisì şi ei că actul dela 1700 n'a fost nici măcar un «act al controverselor locale», ci o siluire politică care n'a intrat până acum şi nici odată nu va intra în conştiinţa poporului, pe care pretinde să-l aibă cu sine.

Un al doilea document, de tot atâta valoare pentru prestigiul ortodoxiei şi pentru marea cauză a unirii Bisericilor creştine, este mărturisirea conferenţei delegaţilor Bisericii anglicane şi a Bisericilor libere cu privire la: 1. fiinţa bisericii, 2. a oficiului bisericesc şi 3. mărturisirea de credinţă (simbolul) în biserica reunită. La temelia acestei mărturisiri, publicată în traducere în revista «Internaţionale Kirchliche Zeitschrift», stă vechea biserică creştinească cu fiinţa ei originară, cu episcopatul în continuitate dela apostoli şi cu simbolul nicean. Afară de neînsemnate nuanţe, această a doua mărturisire este de asemenea în congruenţă cu învăţătura bisericei ortodoxe.

*

Dela Asociaţia clerului: „Andreiu Şaguna". *Adunările ordinare.* Intâiul care şi-a ţinut adunarea de primăvară, la 12 Martie a. c., a fost despărţământul *Mercurea.* Dar prea a fost sărac programul şi nepregătit. In afară de chestiunea orfelinatului preoţesc şi abonarea «Luminei Satelor», ambele tratate cu prea puţină însufleţire, altă chestiune n'a fost pusă în desbatere şi n'a fost prezentată nici o lucrare în scris.

Luate în ordinea cronologică, dupăcum au înaintat raportul lor către Secţie, al doilea e despărţământul *Bran,* care şi-a ţinut adunarea la 22 Martie (4 Aprilie) a. c. în Zerneşti, sub conducerea prezidentului, păr. protop. *I. Hamsea.* Din darea de seamă asupra activităţii sale în 1921 rezultă, că despărţământul a funcţionat normal. Cele 3 cercuri religioase însă, în care este împărţit, abià au ţinut în cursul unui an 5 întruniri pe sate, cu predici şi conferenţe pentru popor. Şi acestea au fost de ajuns ca să se poată aprecià rostul atât de însemnat al serviciilor religioase în sobor şi al cuvântărilor, la cari poporul asistă şi ascultă cu evlavie şi multă elevaţie sufletească. La misiunile interne au luat parte activă părintele *Ioan Dragolea* din Vulcan, vorbind despre «îndatorirea preotului de a se mărturisì», păr. *Ilie Piso* din Zerneşti, ţinând o meditaţie despre «importanţa mărturisirii ca mijloc de curăţire şi înviorare pentru preot», şi păr. *Victor Puşcariu* din Sohodol, cu meditaţia asupra «legăturei spirituale a preotului cu Hristos şi împărtăşirea lui în chip văzut cu trupul şi sângele Domnului». Preoţimea s'a mărturisit şi cuminecat.

Desp. *Braşov* şi-a ţinut adunarea la 31 Martie, sub conducerea vice-prezidentului *Zenovie Popovici.* Procesul verbal al adunării arată, că n'a fost pregătită îndeajuns şi nu s'a ocupat nici de obiectele, puse la desbatere prin statute. S'a hotărât însă ţinerea unei noui adunări mai târziu. Dintre cercurile religioase ale despărţământului au raportat abià două (Preşmer şi Săcele) despre activitatea lor. Ele au ţinut cu totul 7 întruniri

cu predici şi conferenţe pentru popor. Remarcăm programul de activitate, larg conceput de părintele *Ioan Ludu* din Preşmer.

Desp. *Sebeş* şi-a ţinut cu bun succes adunarea, în 3—4 Aprilie a. c., sub prezidiul păr. protop. *Sergiu Medean,* care a vorbit despre «îndrumarea vieţii religioase în popor». Despărţământul este împărţit în 5 cercuri religioase, dintre cari 3 au ţinut întruniri pentru popor, două însă nu. Din raportul asupra activităţii religioase-morale şi culturale a membrilor reese, că preoţimea acestui despărţământ în cea mai mare parte e conştientă de chemarea sa şi munceşte cu râvnă. Au înfiinţat 7 case culturale şi altele sunt în pregătire, apoi în toate parohiile sunt biblioteci poporale, decât doară ele nu funcţionează aşà, dupăcum ar trebuì. Despărţământul se înşiră printre cele mai active. In cadrul misiunilor interne preoţii s'au mărturisit şi cuminecat. Ca pregătire la cuminecare a ţinut o meditaţie părintele *Zaharie Mihălţan,* iar a doua zi, la liturghie, a cuvântat păr. *Sever Bran,* despre taina sf. Cuminecături.

In legătură cu anumite păreri exprimate în adunările acestor despărţăminte (vor urmà rapoarte scurte şi despre celelalte) se impun câteva lămuriri de interes pentru orientarea tuturor despărţămintelor. Cotizaţiile dela membrii mai bine se pot incassà cu prilejul adunării de primăvară (ordinară) şi a conferenţei de toamna, de 2 ori pe an. Insă dela toţi membrii acolo, de cassierul despărţământului şi nu prin detrageri la cassieria consistorială. Prin această mijlocire s'ar produce prea multă încurcală şi prea mult lucru. Se ştie că din suma cotizaţiilor incassate, 30% rămân la dispoziţia despărţământului, 20% pentru trebuinţele secţiei şi 50% se transpun cassieriei centrale a Asociaţiei. Pe urma unor detrageri la cassieria consistorială nu se mai poate aveà, la orice dată, evidenţa clară a plătirilor şi apoi angajază la lucru şi persoane streine de organizaţia Asociaţiei, fără să reducă lucrul celor, pe care îi priveşte în cadrul aceleia, ci din potrivă. Onor. prezidenţi şi cassieri ai despărţămintelor sunt rugaţi să ţină cont de această orientare şi să nu mai ia declaraţii de învoire la detrageri.

Se observă apoi că unele despărţăminte s'au împărţit în prea puţine cercuri religioase, uneori şi numai în 3, cu câte 14 preoţi unul. După regulament se compun din 5—8 preoţi, pentru a puteà slugì în sobor şi a se ajutà împrumutat. Prea mulţi la un cerc îngreunează întrunirea măcar odată, în fiecare comună, în cursul unui an.

De recomandat este iniţiativa luată cu bun succes şi netăgăduit folos din partea cercului relig. Preşmer, care s'a pus în legătură cu cercul cultural didactic al învăţătorilor şi şi-au întovărăşit forţele pentru a puteà desfăşurà o mai inten-

sivă muncă pentru cultura şi îndrumarea vieţii poporului pe calea progresului religios. Prin admirabila înţelegere dintre preoţi şi învăţători s'au realizat nu numai lucruri, ce nu se pot ajunge altfel (coruri, producţiuni), ci se ridică nespus de mult şi moralul poporului, când vede cum cei doi factori de cultură ai satelor merg mână în mână. Reluarea firului bunei înţelegeri şi a sprijinului reciproc dintre preoţi şi învăţători acolo, în cercurile lor de acţiune, va produce apropierea, ce trebue să vină, şi între conducătorii organizaţiilor preoţeşti şi învăţătoreşti. Acest lucru ar da o altă înfăţişare puterii de apărare a intereselor celor două tagme şi ar aveà influinţă hotărâtoare asupra opiniei publice, în chestiunile mari, de interes obştesc.

Asemenea este binefăcătoare ideea de a ţineà întrunirea cercurilor religioase câte două zile consecutive, într'o localitate, făcându-se, pe cât posibil, în acest timp şi pregătirea şi mărturisirea poporului. Pe încetul va trebuì să ajungem cu întrunirea acestor cercuri la desvoltarea lor în aşà numitele «misiuni poporale» cari sunt cel mai puternic mijloc de edificare sufletească şi de împotrivire curentului sectar. Este potrivită şi mărturisirea preoţilor cu astfel de prilejuri, pentru a sporì râvna şi a trezì simţemintele credincioşilor. Totuşi preoţii, catecheţii şi absolvenţii de teologie nu pot lipsì dela misiunile interne, puse în legătură cu adunările de primăvară ale despărţămintelor, în decursul cărora se mărturisesc şi cumunică *toţi*.

In sfârşit mai amintim obiceiul introdus de despărţământul Sebeş, de a clasificà pe temeiul rapoartelor, munca săvârşită de preoţime după valoarea şi hărnicia dovedită în: *mai intensivă*, *satisfăcătoare* şi de acei ce nu şi-au împlinit îndatoririle. Judecata aceasta, făcută în faţa tuturor, dă o satisfacţie celor muncitori şi o impintenire celor mai lăsători.

*

Conferenţa pastorală de toamna, conform dispoziţiilor §-lui 7 din regulamentul pentru organizarea despărţămintelor, este ambulantă. Se va ţineà în două zile consecutive în vreuna din comunele fruntaşe, ori şi la centrul despărţământului.

Participarea este obligatorie pentru toţi preoţii, cateheţii, profesorii de religie şi absolvenţii de teologie de pe teritorul despărţământului, fără privire de sunt ori nu membri ai Asociaţiei.

Programa conferenţei este specificată amănunţit în regulament.

Pe lângă slujba sfintei liturghii, cu predică pentru popor, discursul de deschidere al prezidentului şi darea de seamă asupra publicaţiilor de cuprins religios-moral şi în genere bisericesc-cultural, apărute în cursul anului, — Biuroul central a recomandat să se ia în program şi următoarele chestiuni:

1. Importanța școalei confesionale în cultura neamului.

2. Ingrijirea educației religioase a tineretului în legătură cu școala de Dumineca.

3. Alcătuirea unui plan analitic al activității pastorale în decursul anului, — după luni și săptămâni, — în legătură cu introducerea unui registru (condică) de evidență.

Acest plan ar aveà menirea să înlesnească pe seama preoțimii preocuparea continuă și sistematică de datoriile sale pastorale; iar registrul ar fi o icoană clară a lucrului întreg, pe care îl face preotul.

Despărțământul *Cohalm* de sub conducerea păr. protopop *E. Stoica* și-a fixat dejà data întrunirii pe 6/19—7/20 Octomvrie a. c. Programul conferenței îmbrățișează toate problemele de mai sus. La aceste se mai adauge: «Legătura preotului cu școala» și «Importanța femeilor în propaganda religioasă, organizarea lor în societăți și un plan de activitate al acestora». Diferitele referade se împart la 2 și la 3 preoți, dar în aceeaș vreme se obligă fiecare a studià punctele din program, spre a puteà fi tratate cu folos în conferență.

*

Reîntoarceri la Biserica strămoșească. In părțile nordice ale Ardealului, unde siluirea stăpânitorilor catolici de pe vremuri a izbutit să rupă mai mulți credincioși dela Biserica ortodoxă pe seama papismului, acum oamenii din popor au început să înțeleagă chemarea vremii și se întorc în massă, cu averi și biserici, la sânul bisericii mame. Așà au făcut Românii din *Ocoliș* de lângă Baia-mare și cei din *Feiurd*, de lângă Cluj. Dumnezeu să binecuvinteze începutul bun!

*

Importante desbateri au fost în ancheta școlară, în delegația congresuală pentru unificarea bisericească și în ședințele Consistorului mitropolitan, cari s'au întrunit pe rând în zilele de 29 August—6 Septemvrie a. c. în Sibiiu. Asupra chestiunilor mai însemnate vom reveni.

*

O pildă de înțelegere deplină și de râvnă pentru cauză ne dă părintele *Aurel Nistor* din Arpătac, care a răspândit până acum printre credincioșii săi «Lumina Satelor» în 137 de exemplare. Poartă însuși grijă de cetitori, ca să-și înoiască la timp abonamentul și nu intrelasă a ajutà foaia și cu scrisul său folositor. Frații preoți să ia exemplu de felul cum trebue ajutat un lucru bun, mai ales când acela este cel mai de seamă tovarăș în activitatea noastră din mijlocul poporului.